

Андрій ІВАНІВ,
радник EQUITY

Словосполучення «Етична рада» у вересні ц.р. було трендовим. Таке враження, що за кілька днів всенародне обурення щодо неголосування Радою суддів за кандидатів до складу Етичної ради пройшло вустами кожного — від дітей дошкільного віку до політиків і експертів міжнародного рівня. Та більш ніж впевнений, що більшість як банальних провідників, так і активних учасників дискусії не завжди зможуть навіть визначити функціонал та природу цього важливого органу.

Відразу хочу відзначити, що з точки зору повноважень Ради запитання у заголовку поставлене завідомо невірне, та враховуючи суспільний інтерес і очікування, відповіді на нього в такому форматі буде правильно. Крім того, забігаючи наперед, можна сказати, що як і більшість реформаторських ініціатив у судовій системі, це питання може залишитись риторичним. Та все ж, покладаючи надію на те, що хоч і повільним, але вже впевненішим кроком судова система реформується і, будемо вважати, в напрямі незалежності та внутрішньої консолідованості, спробуємо відповісти

Без надії сподіваємось?

Чи здатна Етична рада очистити судову систему

на це запитання: чи здатна Етична рада очистити судову систему, завдяки чому та за яких умов?

Природа та підпорядкованість

Перш за все, розберемося в правовій природі цього органу та правовому регулюванні її статусу.

Створення Етичної ради було визначено Законом України від 14.07.2021 р. №1635-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку обрання (призначення) на посади членів

чено, що вона здійснює одноразову «акцію» перевірки діючих членів Вищої ради правосуддя. Зокрема, протягом 6 місяців з дня затвердження її персонального складу одноразово проводить оцінювання відповідності членів ВРП (крім голови Верховного Суду), обраних (призначених) на посади до набрання чинності цим законом, критеріям професійної етики та доброчесності.

Кому підпорядкована Етична рада та чи підпорядковуватиметься взагалі, визначають процедура та

наук України в особі президії. Визначено, що Етична рада є повноважною при обранні щонайменше 4 членів. Таке ж число голосів потрібне для ухвалення рішення Ради.

Членами Етичної ради можуть бути особи, які мають бездоганну ділову репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет, відповідають критеріям професійної етики та доброчесності, мають досвід роботи із здійснення судочинства, або адвокатської чи прокурорської, або наукової діяльності у галузі права не менше 15 років. Своє повноваження член Етичної ради здійснює протягом 6 років і не може бути обраний повторно.

Перший склад Етичної ради, згідно Закону №1635-IX, формується з 3 осіб з числа суддів або суддів у відставці, запропонованих Радою суддів України, та 3 осіб, запропонованих міжнародними та іноземними організаціями, які відповідно до міжнародних або міждержавних угод протягом останніх 5 років надають Україні міжнародну технічну допомогу у сфері судової реформи та/або запобігання і протидії корупції. Такі міжнародні та іноземні організації погоджують пропозицію спільного списку кандидатів.

Не всі політичні сили і не вся правнича спільнота сприйняли ідею участі у складі Етичної ради закордонних представників, яких запропонують міжнародні організації, з котрими Україна співпрацює у галузі протидії корупції та

ФАКТИЧНО МІЖНАРОДНИМ ПАРТНЕРАМ НАДАНЕ ВИРІШАЛЬНЕ СЛОВО ТА СВОЄРІДНЕ СИТУАТИВНЕ ПРАВО ВЕТО БУДЬ-ЯКОГО РІШЕННЯ ЕТИЧНОЇ РАДИ

Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя» (далі — Закон №1635-IX). Фактично цим законом започатковано перезавантаження Вищої ради правосуддя саме завдяки участі у процесі відбору кандидатів до неї міжнародних експертів, а його прийняття було вимогою міжнародних партнерів та Венеціанської комісії.

Етична рада — допоміжний незалежний орган для встановлення відповідності кандидатів критеріям професійної етики та доброчесності. Водночас Законом №1635-IX визна-

суб'єкти обрання її складу, з чим також слід диференційовано розібратися.

Склад, призначення та роль міжнародних експертів

За загальним правилом, відповідно до Закону про ВРП до складу Етичної ради входять: 1) 3 особи з числа суддів або суддів у відставці, запропоновані Радою суддів України; 2) 1 особа, запропонована Радою прокурорів України; 3) 1 особа, запропонована Радою адвокатів України; 4) 1 особа, запропонована Національною академією правових

**ЕТИЧНА РАДА
МАЄ В СВОЄМУ
АРСЕНАЛІ ШИРОКІ
ПОВНОВАЖЕННЯ
ТА ІНСТРУМЕНТИ
ДЛЯ ВІДШУКУВАННЯ
ПОТРІБНОЇ ІНФОРМАЦІЇ**

реалізації судової реформи. Дехто її активно критикує. Ця критика в основному обґрунтована тим, що рішення першого складу Етичної ради ухвалюється більшістю голосів від присутніх членів за умови, що воно підтримане двома голосами саме членів, запропонованих міжнародними та іноземними організаціями. У разі однакової кількості голосів «за» і «проти» проводиться повторне голосування, і якщо голоси знову розділилися порівну, думка членів, запропонованих міжнародними та іноземними організаціями, є вирішальною. Тобто фактично міжнародним партнерам надане вирішальне слово та своєрідне ситуативне право вето будь-якого рішення Етичної ради.

Крім того, згідно Закону №1635-IX, на запит Етичної ради до її роботи можуть бути залучені додаткові експерти, фахівці міжнародних та іноземних організацій, які відповідно до міжнародних або міждержавних угод протягом останніх 5 років надають Україні міжнародну технічну допомогу у сфері судової реформи та/або запобігання і протидії корупції, за кошти цих організацій. Проте Закон не конкретизує, яку роль та який формат матиме така участь. Очікується, що негласний дорадчий голос такі міжнародні фахівці, безумовно, матимуть. Хоч законом і закріплено принцип, що «будь-який висновок чи оцінка національного або міжнародного органу щодо професійної етики та добросовісності кандидата не є наперед визначальними та обов'язковими для Етичної ради».

Принагідно зауважу, що станом на дату написання цієї статті надійшли списки кандидатів до складу Етичної ради в кількості 4 кандидатів за квотою Ради суддів України і 6 кандидатів за квотою міжнародних та іноземних організацій. Однак через відсутність затвердженого голови Вищої ради правосуддя, а також посилаючись на відкриття Конституційним Судом України провадження за конституційним поданням Верховного Суду щодо перевірки конституційності положень законів у частині формування та повноважень Етичної ради, робота Ради не розпочата. Згадаємо також, що з моменту призначення персонального складу Етична рада одноразово здійснює перевірку діючих членів ВРП, що, мабуть, наразі є найвагомішою причиною зволікання.

Чи матиме Етична рада вирішальний вплив

Відповідно до поточної редакції Закону «По Вищу раду правосуддя» (далі — Закон про ВРП), Етична рада робить висновок про результати спеціальної перевірки кандидата на посаду члена Вищої ради правосуддя, а також висновок про відповідність кандидата та його документів вимогам, встановленим Законом про ВРП. На основі цих висновків

вона складає список кандидатур, які визнано відповідними критеріям етики та добросовісності. З кандидатом, який пройшов спеціальну перевірку та включений до списку рекомендованих Етичною радою для призначення на посади членів Вищої ради правосуддя, конкурсна комісія проводить співбесіду для визначення його професійної компетентності, за результатами якої складає список кандидатів, рекомендованих для призначення на посади членів ВРП Президентом України.

Однак Законом визначено, що такий список має містити щонайменше вдвічі більше кандидатів, ніж є вакантних посад членів Вищої ради правосуддя. І якщо кількість рекомендованих Етичною радою кандидатів, які відповідають критеріям професійної етики та добросовісності, буде менша за кількість кандидатів, визначену абз. 2 цієї частини, оголошується новий конкурс, що проводиться в порядку, передбаченому цим Законом. Тобто фактичне затвердження та обрання кандидатів у ВРП буде прямо залежати від рішення Етичної ради.

При цьому Етична рада має в своєму арсеналі широкі повноваження та інструменти для відшукування потрібної інформації. Наприклад, вона має право:

- ✓ збирати інформацію про кандидата на посаду члена ВРП, у т.ч. конфіденційну інформацію з персональними даними, від органів державної влади та місцевого самоврядування, НАЗК тощо, будь-яких підприємств та організацій, просити надавати відповідні пояснення;
- ✓ збирати інформацію, отриману від фізичних та юридичних осіб, із засобів масової інформації та будь-яких інших джерел;
- ✓ право доступу до державних реєстрів, суддівських досьє без обмеження у часі.

Таким чином, можна точно передбачити, що Етична рада, маючи достатній інструментарій для того, щоб перевірити кандидата, за відповідного бажання при суб'єктивізм та українських реаліях буде мати вирішальний вплив на процес формування складу ВРП. І при цьому суттєвий вплив матимуть саме наші міжнародні партнери, які надають допомогу у сфері судової реформи.

Закінчуючи початковою тезою, зауважу, що питання, як ланка подій та процесів відбору кандидатів до складу Вищої ради правосуддя, в т.ч. за участі Етичної ради, може бути та чи буде взагалі реалізована, можна вважати риторичним. У будь-якому випадку результат цього процесу та його співвідношення з постулатом щодо «очищення» судової системи вкрай залежні від багатьох факторів, і однозначно виділяти Етичній раді роль передовика очищення судової системи не можна з об'єктивних причин. **ЮГ**

Власний досвід

Моє перше судове засідання: суддя без мантиї, але в золоті...

Олег ГРОМОВИЙ,
адвокат, керуючий партнер GENTLS

Моє перше судове засідання відбулося в районному суді Харкова у 2004 р. Тоді я ще був студентом Національної юридичної академії ім. Ярослава Мудрого і поєднував навчання з роботою в юридичній фірмі з офісом на вул. Пушкінській.

Справа була про стягнення аліментів, я захищав відповідача — чоловіка, який не платив своїй колишній дружині. Старші колеги відправили мене в суд на «бойове хрещення». Дружина-позивач була розлучена. Тоді я вперше почув у судовому засіданні ненормативну лексику та аргументи, чому мій довіритель не гідний цієї харизматичної жінки, який я приховано симпатизував.

Запам'яталася суддя. Це була жінка, яка, як виявилось, теж була розлучена та мала фінансові проблеми з колишнім чоловіком. На ній було багато золота, ну, дуже багато. А мантиї не було. І моє романтичне уявлення про суд розбилося в тому кабінеті судді, де судом була та сама

жіночка з вадами, які притаманні простому смертному.

Під час виступу я відчував ненависть і презирство мінімум від трьох осіб — позивачки, судді та секретарки. В мені боролися відчуття негідника, який атакує жінок, та обов'язок перед клієнтом тримати удар.

Спитаєте, чи зміг я виграти справу? Ні, суддя стягнула аліменти. Після оголошення рішення ми з відповідачем вийшли надвір, де на нас вже чекала коханка відповідача. Саме вона сплатила мені 500 грн гонорару за це судове засідання і подякувала за те, що я помотав нерви колишній. Останнє, що я почув, були її слова моєму довірителю в стилі: я ж тобі казала, яка вона погана жінка.

Моя порада молодим правникам: пам'ятайте, що робота адвоката в судових процесах — це завжди більше, ніж робота з правовою позицією. Це робота з конкретними життєвими ситуаціями та людьми, які часом мають діаметрально різне уявлення про справедливість. **ЮГ**

...і хвилювання як додаткове паливо

Олег МАЛІНЕВСЬКИЙ,
партнер юридичної компанії EQUITY

Це був десь III курс навчання в університеті. Справа, яку я вів повністю самостійно, стосувалася стягнення коштів на користь одного дуже поважного клієнта і була на розгляді в Дарницькому районному суді Києва. Абсолютно нові емоції — хвилюючий мікс вже звичних студенту-відміннику форматів іспиту й семінарського заняття та не менш важливого незайомого почуття відповідальності перед клієнтом, спрямованості на результат та практичної користі дій. Ефективність участі в засіданні базу-

ється на кількох складових: знанні законодавства, володінні усіма матеріалами справи, послідовності позиції та впевненості у ній, спрямованості на переможний результат.

І до речі, хвилювання перед процесом — це нормально, адже це додаткове паливо для успішного виступу, головне — знати міру. Якщо у адвоката взагалі зникає хвилювання за результат, йому треба йти з професії. **ЮГ**

Продовження теми на стор. 25